

EVANS, M. Stanton – Herbert, ROMERSTEIN:

Stalin's Secret Agents: The Subversion of Roosevelt's Government

Threshold Editions, Simon & Shuster, Inc., New York, 2012, 294 stran

V práci M. Stantonova Evanse a Herberta Romersteina *Stalinovi tajní agenti: Podvracení Rooseveltovy vlády* se to hemží komunistickými špiony a užitečnými idioty (v Leninově terminologii). Autoři se zabývají *často opomíjenými souvislostmi prokomunistické infiltrace americké federální vlády na jedné straně a neblahými politickými důsledky na straně druhé*. Přípouštějí, že jejich svědectví je jen *zlomkovité a útržkovité*, ale současně dostatečně podložené, aby potvrdzovalo vážná obvinění z obrovské neschopnosti volených a jmenovaných státních úředníků chránit americké národní zájmy v době před druhou světovou válkou, v jejím průběhu i po jejím skončení. Skutečnými antihrdiny těchto neobyčejně závažných a skandálních odhalení jsou vlivoví agenti. Ti bývají často zaměňováni se špiony. Většina z nás byla po vnitřním zhroutilí komunismu v roce 1989 nucena připustit, že špionáž byla opravdu vážnou hrozbou. Nicméně ve Spojených státech *byl zdaleka největším problémem politický vliv*. Špionáž *se vyskytovala, ale všeobecně vzato byla až na druhém místě za hlavním komunistickým cílem ovlivnit americkou politiku ve prospěch sovětských zájmů*.

Podle autorů Evanse a Romersteina *byla hranice mezi špionáží a politickým vlivem často neostrá*. Špioni plnili své nezákonné úkoly tajně; vlivoví agenti naopak otevřeně jako zcela legitimní akce americké vlády. Obě skupiny skrývaly svou utajovanou loajalitu k cizí mocnosti i cíl svého poslání, obě si počínaly podvodně. Špioni proto, aby zůstali neviditelnými, když kradli národní tajemství. Vlivoví agenti proto, aby zůstali viditelní, zatímco se jako lupiči zmocňovali duše národa. Podvodně vlákali Ameriku do tajného srozumění se zločiny komunismu.

Zatímco mnoho sovětských agentů bylo odhaleno, aktivity vlivových agentů se do značné míry přecházely rozpačitém tichem. Proč? Běžnou špionáž lze totiž odhalit klasickými kontrašpionážními opatřeními. Sovětské špionážní úsilí jsme mařili také rozluštěním kódů, zejména v projektu Venona. Tak jsme dokázali identifikovat konkrétní jména se značnou mírou přesnosti a jistoty.

Je však téměř beznadějně odhalit vlivové agenty. Proč vlastně? Existuje pro to přinejmenším šest důvodů. Za prvé jsme svobodná demokratická společnost a obvykle provádíme svou činnost otevřeně, lež pokládáme za hřích nebo za přinejmenším zvrženímhodnou odchylku od naší obvyklé otevřenosti a transparentnosti. Ale *v sovětském světě byly lež a klam každodenní realitou, používaly se jak v době míru, tak za války, zaměřovaly se na nepřátele i na spojence a dosáhly až vědecké dokonalosti. Takové metody byly pro komunisty věcí jejich učení*. A tak Američané, kteří se stali komunisty, zavrhlí své národní dědictví a osvojili si pracovní postupy cizí, protikladné civilizace, což jim poskytlo obrovskou výhodu při jejich tajných operacích.

Za druhé je americký demokratický systém založen na svobodě, která velice omezuje možnosti trestat někoho za jeho názory nebo mínění. Identifikovat a usvědčovat špiony je něco jiného než hon na disidenty. A sovětsští vlivoví agenti si pravidelně nasazovali masku legitimních amerických pokrokářů. Rychle se stali horlivými zastánci *Nového údělu (New Deal)*. Ideologický přesah a shoda cílů mezi

naším domácím levičáctvím a moskevským komunismem byly samozřejmě pouze věci náhody.

Za třetí, vlivoví agenti Kremlu nepotřebovali řídicí orgány a přímý dozor, nebo přinejmenším jen v malé míře. Pracovali pod cizí taktovkou, pozorně sledovali zákruhy sovětské zahraniční politiky, byli bdělí a dokázali se naladit na ten či onen ráz její propagandy.

Pokradmu ovlivňovali washingtonské ministerstvo zahraničí v souladu se zájmy Moskvy. A dohled NKVD/KGB byl minimální. V podstatě lze říci, že po počátečním období Pavlovův pes nepotřeboval pána, nýbrž zvonek. Všeobecný signál vyvolal v rudém společenství náležité slinění ve shodě s moskevskými cíli.

Za čtvrté, pro udržení své podlé činnosti musel vlivový agent pouze zdůvodnit své činy tak, aby vypadal zcela legitimně v souladu s našimi demokratickými konvencemi. Podvrtná komunistická zvěst a cíl musí vyznívat jako hlavní liberální a pokrokový proud. To bylo ostatně dost snadné. Bylo jen třeba zaobalit prosovětský přístup do několika otřepaných frází o sociálním pokroku, rovnosti, míru, toleranci a dědictví americké revoluce.

A tak za páté mohli Stalinovi vlivoví agenti účinně a naprosto neodhaleni působit díky naší svobodě a demokracii. Amerika byla svobodná. Proto byli Američané svobodní ve vyznávání jakékoli ideologie. Poněvadž prakticky neexistovala diskriminace, federální byrokracie si mohla najmout prakticky kohokoli. A protože byla prolezlá komunisty, najímala soudruhy. Nu a vrána k vráně sedá. A tak se pochopitelně tvoří síť v administrativě, aby chránily své členy. Tento všudypřítomný mechanismus byl obzvláště zákeřný, jelikož členové této sítě a osoby, které z ní těžily, se upisovali dogmatu, které bylo nepřátelské americkému zřízení, a tímto dogmatem byl komunismus. K tomu by však v takové míře nedošlo, kdyby to neumožnil sám nejvyšší představitel: Franklin Delano Roosevelt a jeho liberálního okolí včetně jeho manželky Eleanore, viceprezidenta Henryho Wallace, a prezidentova vrchního poradce a důvěrného přítele Harryho Hopkinsa (*během válečných let neměla Moskva žádného lepšího oficiálního amerického přítele, než byl Hopkins*) v Bílém domě.

Proto se komunistům podařilo infiltrovat americkou vládu během třicátých a čtyřicátých let 20. století v šokujícím rozsahu. Dokonale se mezi sebou propojili, nestyděte klamali veřejnost a obratně se vypořádávali se svými protivníky. Najímali, podporovali, odměňovali a očišťovali se navzájem. Komunisté pracovali *ve vzájemném propojení, běžném v těchto kruzích*. Nejdříve se sdružovali v různých federálních institucích, zejména v těch, jež měly na starost práci, zaměstnanost a vůbec ekonomiku. Během druhé světové války byli aktivní hlavně na ministerstvu zahraničních věcí, v Úřadu strategických služeb (Office of Strategic Services, OSS), Úřadu pro vojenské informace (Office of War Information, OWI) a na ministerstvu financí, kde ovládali státní pokladnu.

Rudí a narůžovělí zvráceně zneužívali peněz amerického daňového poplatníka k prosazování cílů sovětského vedení, a to dokonce tak extrémních, jakými byli například plán učinit z Německa pouhou zemědělskou zemí bez jakéhokoli průmyslu (tzv. Morgenthauův plán), postřílet německé válečné zajatce, unášet sovětské občany a občany jiných evropských států a zneužívat jich pro otrockou práci v gulagu. Byl to

nestoudný obchod s lidmi. Avšak nedosti na tom. Existovaly ještě další podobně zavřeněhodné akce. Možná nejobludnější operace vůbec umožnila Stalinovi odklonit americké dodávky v souladu se zákonem o půjčce a pronájmu (*Lend-Lease Act*) posílané do Sovětského svazu přes Tichý oceán pod kontrolu Japonců výměnou za materiály, které Moskva získávala z Japonska. Pravděpodobně nejnebezpečnější akcí (mimoto, že se Sovětům umožnilo ukrást naše tajné informace o jaderných zbraních) byla společná akce Stalinových agentů v Americe a Japonsku, která odvrátila útok Tokia na Sovětský svaz a místo toho obrátila japonské agresivní cíle proti Spojeným státům a našim západním spojencům: *Tak byla politika, kterou v oficiálních amerických kruzích podporoval [Harry Dexter] White, [Lauchlin] Currie a [Owen] Lattimore, koordinována s politikou uskutečňovanou sítí [Richarda] Sorgeho a [Hotsumi] Ozakiho v Japonsku – to vše směřovalo k tomu, že nedojde k žádnému americko-japonskému sblížení, ba ještě přesněji: k žádnému japonskému útoku na Rusko.*

Při konfrontaci komunisté bezostyšně popírali své spojení se Sověty. Nebyly to tajné stranické buňky, byly to přece neškodné „studijní skupiny“ (které ve skutečnosti mohly mít pro zakrytí podvrtné činnosti několik různých funkcí, od diskuse o filozofických problémech po prokomunistickou propagandu). Když byli komunisté dopadeni při činu, hráli si na nevinné, sháněli protekci, využívali svého vlivu, tahali za nitky, ovlivňovali soudní poroty a lživě ostouželi své protivníky. Také skvěle manipulovali americkým demokratickým systémem. Jedním z nejdopornějších případů rudého vlivu byl skandál Amerasia z roku 1945. Poté, co bylo chyceno několik komunistických špiónů, byla většina z nich okamžitě propuštěna, protože ministerstvo spravedlnosti selhalo v plnění svých povinností. Bylo to *zločinné spolčení za účelem porušení zákona, klamání veřejnosti a zakrývání případu prosovětské špionáže. [...] Potlačení případu bylo výsledkem spiknutí amerických činitelů, aby se zmanipuloval proces před velkou porotou a aby se falzifikovaly právní a historické záznamy.* Většina těch, kdo umožnil tento šokující justiční omyl, nebyli komunisté – *byli to úředníci, kteří svým spolupachatelstvím nebo nedostatkem zájmu infiltraci umožnili.*

Jak nám autoři knihy připomínají, kvůli *interaktivní, globální povaze* komunismu napadli komunisté svobodný svět integrovanou strategií nesmírné podvrtné intenzity. A tak aby podpořila své stoupence, nasadila Moskva nejen celý arzenál aktivních opatření, zvláště propagandy, ale příležitostně se uchýlila i k násilí: k únosům, a dokonce i k atentátům. Komunisty navíc podporovali další sympatizanti, kteří působili mimo americkou vládu, například filantrop Raymond Robins, oligarcha Armand Hammer a novinář Walter Durant.

Mnoho ochotných prosovětských pomocníků bylo *v akademických institucích, nátlakových skupinách, občanských organizacích a mozkových trustech [...] význam této vnější aktivity spočíval v tom, že pomáhala vytvořit vhodné názorové klima a pořizovat soubor údajně empirických dat, který razil cestu pro rudé politické činitele ve federálních úřadech.* A jakmile byla taková politika přijata, mohli sympatizující mediální mluvčí pomáhat při jejím zveřejňování a podporovat ji, přičemž napadali názory a ostouželi pověst těch, kdo chtěli něco jiného. Agenti pracovali ve shodě, podvědomě i vědomě synchronizování kremelskými zvony.

Prokomunistická média šířila hlášení tajných komunistických agentů, kteří svou každodenní činností ovlivňovali vládu F. D. Roosevelta. Například jeden sovětský špión v tomto rozvědném spolku označil jugoslávský prozápadní odboj jako *spolupracovníky Osy a zrádce Spojenců*, zatímco *komunisty přirovnal k americké revoluci* [a] řekl, že *věří v demokratické svobody*. V dalším případě nás rudí aktivisté vedli k víře, že *američtí Poláci jsou [...] příliš katoličtí a také antisemitští a antisovětské, a jsou proto hrozbou pro udržení jednoty s Kremlem*. Takoveto nálady okamžitě pronikly do bulvárního tisku, rozhlasu a Hollywoodu.

Podle Evanse a Romersteina *spočívala taktika propagandy, na kterou se komunisté specializovali, v obviňování jejich nepřátel z toho, co dělají sami*. A samozřejmě za povšimnutí stojí také *komunistický sklon označovat oponenty za fašisty nebo nacisty či „feudály“*: tak byla například – uveďme tu alespoň nejznámější případy, dehonestována polská exilová vláda, jugoslávské podzemní hnutí monarchisty Draža Mihailoviče a čínské nacionalistické síly vedené Čankajškem. Ale podobná pomluva se snesla také na neohrožené Američany, jako například na kontraadmirála Adolpha Statona, který viděl rudou hrozbu jasně a odmítl ohrozit americké bezpečnostní normy po roce 1941 tím, že by splnil neslavný rozkaz, že *Spojené státy jsou zavázány nestavět se proti činnosti komunistické strany*. Jeho kariéra byla proto vážně ohrožena.

Zvláštní je, že akademický svět hlavního proudu buď ignoruje problém prosovětského politického vlivu jako bezvýznamný, nebo se mu úplně vyhýbá. Částečně to souvisí i s tím, že komunisté a jejich souputníci před více než půlstoletím ovládli politický diskurz a že jedovaté dědictví stále ovlivňuje naše vnímání třicátých a čtyřicátých let. *Rudé podvody a zatemňování opakovaně zamotávaly problémy a deformovaly dějiny – a pokračují v tom ještě teď*. Ve skutečnosti byly *promoskevské lži opakovány tak široce a tak často a rekrutovaly se z tak zdánlivě nesourodé směsice zdrojů, že pronikly do historických záznamů, často ponechány bez námitek západních novinářů a autorů*. [...] *Falzifikáty studené války se předávají dál, a to publicisty a spisovateli, kteří si zřejmě neuvědomují, že recyklují dezinformace*. Vědci mají spíše sklon opakovat podvodné formulace typu Nového údělu, než aby rozplétali síť spiknutí Kominterny. *Takže věc historické pravdy [...] podléhá erozi pokračujícím procesem falzifikace, korupce a převrácení pravdy naruby*. Obvyklá podvrtná kamufláž vyžaduje komolit fakta co nejdovědněji. Většina odborníků se cítí být znepokojena vyhlídkou, že budou označeni za teoretiky konspirace. Psaním o studené válce se však vstupuje do tajného světa podvodu a popírání pravdy, a tak se autor automaticky musí stát historikem konspirací. Co je na tom tak špatného? Je to totiž zcela odlišné než se nořit do bažiny konspiračních teorií. Výzkum studené války by se měl věnovat konspirační praxi, ale ta byla jen zčásti dokumentována; většinou byla opomíjena až do doby, než vyšla tato práce Evanse a Romersteina, která představuje vpravdě herkulovské úsilí a plod desetiletého bádání o tom problému a příslušná ponaučení.

Nicméně ať je to sebeméně logické, ba přímo osudové, většina vědců, kteří se na danou oblast specializují, zůstává u popírání reality. Mělo by nás znepokojovat, že *„všichni tři zaměstnanci ministerstva financí [...] [kteří] doporučili [Henrymu] Morgenthauovi podkopat“ úsilí [čínské] „nacionalistického vůdce“ [Čankajška], byli sovětské tajné agenty? Bylo snad bezvýznamné, že agent GRU Alger Hiss byl během jaltské konference pověřen*

tegrafickým spojením mezi Rooseveltem a ministerstvem zahraničních věcí? Nebo že Roosevelt později rozhodl záležitost „polských hranic“ ve prospěch Moskvy? Bylo důležité, že agent NKVD Lauchlin Currie byl prezidentovým ekonomickým poradcem? Samozřejmě, že to všechno bylo rozhodující pro americkou politiku. Ano, je důležité, kdo instruoval vrchního velitele. Proč výsledek Jalty Západu tolik uškodil? Při pohledu na konečné výsledky nic nemohlo být vzdálenější často opakovaným cílům západních Spojenců. Dálo se tak i proto, že v některých případech členové prezidentova štábu jednoduše vzali věci do svých vlastních rukou a činili rozhodnutí jeho jménem a bez jeho vědomí.

Podobně bylo mimořádně významné, že to byl Hopkins, kdo řídil ututlání katyňského masakru polských válečných zajatců Stalinovým NKVD a kdo se podílel na tom, že polskému podzemnímu odboji ve varšavském povstání v roce 1944 byla odepřena pomoc. A dále, klíčový člen Hopkinsova personálu bránil úsilí antikomunistických amerických Poláků protestovat proti komunistické země jejich předků. A konečně, prosovětská agentura v ministerstvu zahraničních věcí a Bílém domě darovala Polsko Stalinovi jako na stříbrném podnose. Ututlání Katyně, ač bylo důležité, ve skutečnosti nic neznamenalo ve srovnání se strategickým dopadem Jalty. Podle Evanse a Romersteina následkem toho Sověti zavedli brutální rudý režim v Polsku a Spojené státy ustoupily a umožnily tak, aby k tomu došlo. A to je přitom jen špička ledovce. Sověti vyhráli většinu diplomatických jednání od teheránského summitu přes zákon o půjčce a pronájmu (Lend-Lease Act) až po Postupim. Není divu, vždyť hráli s falešnými kartami.

Stovky sovětských agentů, členů komunistické strany a jejich spolupracovníků figurovaly na oficiálních výplatních listinách. Zajistily, aby nastávající hegemonie sovětské moci v Evropě nebyla napadána, odsuzována nebo nějak vyvažována, spíše se tomuto výsledku poválečného uspořádání napomáhalo a vycházelo vstříc. Podle dokumentu, který prezidentovi předložil Hopkins, jelikož Rusko je rozhodujícím činitelem ve válce, musí se mu dostat veškeré pomoci a je třeba vyvíjet maximální úsilí, abychom si je přátelsky naklonili. A to je geniální strategie: Nechte nás předstírat, že jsme pouze pragmatici, upřednostňující rychlé vítězství Spojenců nad Hitlerem, aby se zakrylo, že uskutečňujeme spíše cíle Stalinovy.

Tak jsme byli svědky souběhu osobní zášti, liberální zaujatosti a komunistických cílů, jako například v *propojení* [generála George] *Marshalla a* [generála Josepha] *Stillwella* v záležitosti Číny, které téměř vedlo k vraždě Čankajška schválené Bílým domem. A opravdu na tom nezáleží, řekneme-li, že Hopkins byl „vědomým“ nebo „nevědomým“ agentem Kremlu. *Prosovětská politika podporovaná Hopkinsem by měla stejný účinek a byla by stejně nebláhá pro zájmy svobodného světa.* Totéž platí i o jiných. Sovětským vlivovým agentům pochopitelně velmi napomáhala smrtelná choroba F. D. Roosevelta a jeho naivita „vrchního ustupovače“: *Pokud mu [Stalinovi] dám všechno, co jen mohu, a nebudu od něj nic chtít na oplátku (neboť výsadní postavení zavazuje k uslechtilému jednání), nebude se už pokoušet k tomu cokoli přidat a bude pracovat pro demokracii a mír ve světě.* Jinak řečeno, jako by to pronesl sám nefalšovaný „užitečný idiot“.

V práci Evanse a Romersteina je několik bezvýznamných nepřesností, jako například epizoda o tom, že polská tajná antikomunistická organizace Svoboda a nezávislost (Wolność i niepodległość, WiN) byla fiktivní organizací KGB. Ve skutečnosti bylo podvrtné komunistické velení WiN vytvořeno až poté, co byla skutečná WiN rozdrvena po několika letech boje s komunisty bez sebemenší pomoci ze Západu. Když se

Spojené státy začaly o věc zajímat, bojovníci za svobodu byli bohužel většinou mrtví a CIA byla oklamána komunistickými agenty. Ale to je opravdu maličkost.

Největším úspěchem autorů je odhalení dlouho trvajícího předsudku o neexistenci rudé hrozby či podle jejich vlastních slov, odhalení již *etablovaného líčení naší domácí studené války a souvisejících bezpečnostních záležitostí, jehož hlavním tématem je to, že problém domácích komunistů se nesmírně přeháněl, pokud vůbec existoval, a že lidé obvinění z infiltrace byli nevinnými oběťmi*. Byli jednoznačně vinni: závažným způsobem podkopávali Spojené státy americké tím, že napomáhali Stalinovým plánům; jsou spoluvinní tím, že umožňovali zvyšovat moc a vliv Sovětského svazu. Američané mají sklon to přehlížet, protože *tak jako v případě špionáž versus politický vliv se zdá, že jsme nedokázali rozpoznat hrozbu, nebyla-li prezentována tím nejnázornějším a do očí bijícím způsobem*.

Všichni, kdo se zajímají o geopolitické dějiny 20. století, mohou četbou knihy *Stalinovi tajní agenti: Podvracení Rooseveltovy vlády* snadno dospět k závěru, který je tu dobře doložen, že totiž bývalý Sovětský svaz svou infiltrací a průnikem do amerických vlád po dobu desítek let vykonával největší vliv, jaký kdy měla nějaká cizí moc na zahraniční i domácí politiku, a to s cílem ji ovládnout ve svůj prospěch včetně změny ústavy politickými a právními prostředky v rozporu se záměry Otců zakladatelů.

Dovedným spojením pronikavého vzdělání, investigativní žurnalistiky a antikomunistické poučenosti můj dobrý přítel Herbert Romerstein a jeho vážený kolega M. Stanton Evans nikdy nezklamou. Všechna čest této dvojici, zvláště Evansovi, který intenzivně a houževnatě pracoval na dokončení celého projektu v době, kdy byl Romerstein vážně nemocen.¹

◆ Marek Jan Chodakiewicz

1 Herbert Romerstein – jeden z největších západních znalců sovětské dezinformační strategie a bojovníků proti komunismu – zemřel v roce 2013, několik měsíců po vydání této knihy.